

DÜNYA NE KONUŞUYOR?

1-15 Mayıs 2023

DÜNYA NE KONUŞUYOR?

1-15 Mayıs 2023

Bu Rapor, **Kalkınma Odaklı Stratejik Araştırmalar Merkezi (KOSAM)** tarafından özel olarak hazırlanmıştır.

Bu yayının tüm hakları KOSAM'a aittir. KOSAM'ın izni olmadan yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek sureti ile alıntı yapılabilir. Bu yayındaki tüm fikirler tamamen derlenen enstitüler, yayınlayan yazarlara aittir ve KOSAM'ın yayın politikalarını yansıtmamaktadır.

COPYRIGHT © 2023

KOSAM - Kalkınma Odaklı Stratejik Araştırmalar Merkezi

Akabe Mah. Alaaddin Kap Cd. No:130 D:H, 42020 Karatay / Konya TÜRKİYE

Tel: 444 1251 / 7975

www.kosam.org

info@kosam.org

ÖN SÖZ

Belirlediği alanlarda araştırma raporları üreten, bilgi notları yayımlayan, farklı sorunlara çözüm sunma amaçlı projelere imza atan bir yapı hüviyetindeki **Kalkınma Odaklı Stratejik Araştırmalar Merkezi (KOSAM)**, Konya merkezli bir düşünce kuruluşu olarak 2022 yılının ilk çeyreğinde kuruldu.

Ekonomi, ticaret, sanayi, iç ve dış politika dinamikleriyle sosyal politikalar, tarım, çevre, akıllı şehir, sağlık, enerji vb. konularla ilgilenen KOSAM faaliyetlerini şehir, ülke ve dünya ekseninde farklı başlıklarda yürütür.

Merkez; uluslararası düşünce kuruluşlarının faaliyetlerini, raporlarını ve güncel değerlendirmelerini düzenli takip eder. Bu kapsamda 2022 yılından itibaren KOSAM bünyesinde; dünya ve ülke gündemi hakkında bilgilenmek, düşünce kuruluşlarının raporlarından haberdar olmak ve en önemlisi küresel fırsatlardan faydalanıp risklerden kaçınmak için stratejik çalışmaları aktarmak amacıyla **“Dünya Ne Konuşuyor?”** Raporları hazırlamaktadır.

“Dünya Ne Konuşuyor?” Raporu, her ayın ilk ve ikinci yarısını kapsamak üzere **ayda iki defa** okurlarıyla buluşmaktadır. Rapor için **Kuzey ve Latin Amerika, Euro Bölgesi, Orta ve Uzak Asya, Afrika, Orta Doğu, Avrasya** vb. çeşitli bölgelerde faaliyet gösteren düşünce kuruluşlarının gündemleri KOSAM’ın uzman kadrosu tarafından analiz edilir. Süreçte “Hangi kuruluş ne tür konularda çalışmış, gündemde ne var ve gelecekte beklentileri neler?” sorularına cevap aranır.

“Dünya Ne Konuşuyor?” Raporu; **Ekonomi, Politika, Çevre ve Sosyal** olmak üzere **dört ana başlıkta** hazırlanır. Makale, rapor, bilgi notu, yorum vb. çalışmaların kısa özetleri okuyucuya yansıtılırken konu başlığı, makalenin hangi kurumdan alındığı ve bu merkezlerin hangi ülkede faaliyet gösterdikleri de raporda yer alır. Her özetin sonunda konuyla ilgilenen okurların orijinal çalışmaya hızlı bir şekilde ulaşabilmesi için erişim linkleri açık şekilde paylaşılır.

KOSAM olarak hedefimiz; “Dünya Ne Konuşuyor?” sorusunun cevabını ve bölgelerinde ulusal/ uluslararası politikaya yön veren kuruluşların **“yarınların gündemi”** olarak gördükleri farklı başlıkları analiz ederek güncel hâli ile aktarmaktır. Bu bağlamda 2023 yılında da ekonomi, siyaset, ticaret, sanayi, sosyal politika, eğitim, çevre vb. alanlarda yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası araştırma ve çalışmalar yürütmeye, büyük veri analizi ile mevcut durum değerlendirmeleri yaparak geleceğe ışık tutmaya ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamaya devam edeceğiz.

İçindekiler

A. EKONOMİ	1
1. Dünya Ticareti Toparlanmaya Başlıyor / Kiel Institute for the World Economy (Almanya)	1
2. Uluslararası Ticaret Üzerindeki İhracat Kontrollerinin Etkisi: Yarı iletken Endüstrisinde Japonya-Kore Ticaret Anlaşmazlığından Elde Edilen Kanıtlar/ Research Institute of Economy Trade Industry (Japonya)	2
3. Yeniden Açılma Küresel Ekonomik Toparlanmaya İvme Kazandırdı / Shanghai Institutes for International Studies (Çin)	3
4. ABD'nin Borç Temerrüdünden Kim Kazançlı Çıkar? Çin / The Peterson Institute for International Economics (ABD)	4
5. G7 Hâlâ Rusya'ya Ne İhraç Ediyor? / Atlantic Council (ABD)	5
6. Paranın Optimum Bir Büyüme Oranı Var mı? / MISES Institute (ABD)	7
B. POLİTİKA	9
1. Suudi Arabistan'ın Yeni Girişimi ve Suriye'nin Arap Birliği'ne Yeniden Katılımına İlişkin Beklentiler / Emirates Policy Center (Birleşik Arap Emirlikleri)	9
2. ABD Neden Bir Sınır Krizinden Birkaç Gün Uzakta Olabilir / TIME (ABD).....	10
3. ABD Ordusu 144 Ülkenin Toplamından Daha Fazla Askeri Harcama Yapıyor / Institute for Policy Studies (ABD).....	11
4. Birleşmiş Milletler: Sudan'da Savaş Nedeniyle Yerinden Edilenlerin Sayısı İki Kat Artarak 700,000'i Aştı / AL-MONITOR (ABD).....	13
5. Yemen'in Trajedisi: Savaş, Anlaşmazlık ve Acı / Council on Foreign Relations (ABD)	14
6. Kimyasal Silahlar: Küresel Yasağın Bütünlüğünü Korumak / Human Rights Watch (ABD)	16
7. Çin, Halkını Savaşa Hazırlıyor /Observer Research Foundation (Hindistan)	17
8. Rusya'daki İlk Türkiye-Suriye Dışişleri Bakanları Toplantısı Mülteciler ve Terörizm Konusunda Çalışmayı Kabul Etti / AL-MONITOR (ABD)	19
9. Tayvan Silah Rekabetini Ukrayna ile Değil Orta Doğu ile Yapıyor / CATO Institute (ABD)	21

C. ÇEVRE	23
1. ABD ve BAE İklim Tarımı Fonunun 13 Milyar Dolara Yükseldiğini Açıkladı / AL-MONITOR (ABD).....	23
2. Kamyon Kirliliği Öldürür / Grattan Institute (Avustralya).....	24
3. İklim Değişikliği En Yoksul Ülkeleri Daha da Borç Batağına İtmekte. Sigorta Bunu Düzeltebilir mi? / International Institute for Environment and Development (Birleşik Krallık)	26
4. Rejeneratif Tarım: Toprak Dejenerasyonu Sorununa Çözüm / Observer Research Foundation (Hindistan).....	27
5. İklim Değişikliği Hindistan'da Çiftçi İntiharlarının Artmasına Neden Oluyor/ International Institute for Environment and Development (İngiltere)	29
D. SOSYAL	31
1. 2022 Yılında Dünya Genelinde 71 Milyondan Fazla İnsan Ülke İçinde Yerinden Edildi / AL-MONITOR (ABD).....	31
2. Sosyal Medya Analizi Rus Dijital Anlatılarını Bozuyor / Chatham House (Birleşik Krallık)	33
E. TEKNOLOJİ	34
1. Güvenilir Yapay Zekâ Oluşturabilir miyiz? / BELFER CENTRE (ABD)	34
2. Yapay Zekâ Finansal Danışmanlıkta Devrim Yapacak / CATO Institute (ABD)	35
F. GERÇEKLEŞTİRİLECEK ETKİNLİKLER	37

A. EKONOMİ

1. Dünya Ticareti Toparlanmaya Başlıyor / Kiel Institute for the World Economy (Almanya)

Kiel Ticaret Göstergesinin son veri güncellemesi küresel ticaretin nisan ayında hareketlenerek güçlü bir şekilde toparlandığını göstermektedir. Çoğunlukla Avrupa içi ticaretin toparlanmayı desteklediği görülmektedir. Kiel Ticaret Göstergesinin Nisan ayına ilişkin veri güncellemesine göre küresel ticaretin önceki aya kıyasla (fiyat ve mevsimsel etkilerden arındırılmış olarak) %1,5 oranında artması beklenmektedir. Artışın arkasındaki itici gücü, AB'den gelen (ihracat (% +2.7) ve ithalat (% +2.2)) olumlu ticaret rakamları oluşturmaktadır. Almanya'nın verilerine bakıldığında sadece ithalat tarafı pozitif fayda sağlarken (% +2,2 artış), ihracat ise (% -0,7) gerilemiştir. ABD ticaretinde ise zayıf geçen mart ayından sonra nisan ayında ihracat %0,6, ithalat ise %3,4 oranında artış kaydetmiştir. Çin'e baktığımızda ticaret verileri olumsuz geçen kış döneminin ardından ihracatta hafif bir düşüşe (%-1.3), ithalatta ise yatay bir seyre (% +0.5) işaret etmektedir. KIEL Ticaret Göstergesi Başkanı Stamer; "Görünüşe göre, sıfır-Covid politikasının sona ermesiyle ekonomik toparlanma daha yüksek iç tüketime yol açıyor, ancak artan bir dış ticarete yol açmıyor" demiştir.

Kızıldeniz'deki kargo hacmi önemli ölçüde arttı

Dünya okyanuslarındaki yük hacimlerine yönelik yapılan değerlendirmede, Nisan ayında küresel mal ticaretine ilişkin daha olumlu bir tablo yaşanmıştır. Avrupa ve Asya arasındaki en önemli deniz ticaret yolu olan Kızıldeniz'de, iki yıl önce Süveyş Kanalı'nda meydana gelen Ever Given kazası sırasında yaşanan trafik sıkışıklığından bu yana ilk kez Nisan ayında günlük 600.000 standart konteyner sevkiyatı sınırı aşılmıştır. Dünya çapında sevk edilen standart konteyner hacmi de Nisan ayında hafif bir artış göstererek günde yaklaşık 14 milyon adede yükselmiş ve son haftalardaki artış eğilimini doğrulamıştır.

Erişim: <https://www.ifw-kiel.de/publications/media-information/2023/world-trade-starts-recovery/>

Anahtar Kelimeler: ihracat, ithalat, Almanya, ABD, Çin, AB, Kızıldeniz

2. Uluslararası Ticaret Üzerindeki İhracat Kontrollerinin Etkisi: Yarı iletken Endüstrisinde Japonya-Kore Ticaret Anlaşmazlığından Elde Edilen Kanıtlar/ Research Institute of Economy Trade Industry (Japonya)

Ülkelerin son dönemde “Ulusal Güvenlik Stratejisi” olarak ticaret kısıtlamalarını kullanma konusu giderek artmaktadır. Makalede, Japonya'nın 2019 yılında Güney Kore'ye uyguladığı yarı iletken sektöründeki ihracat kontrollerinin etkisi incelemektedir. Kontroller kimyasal girdilerin Japonya ve Güney Kore arasındaki ticaret hacmini büyük ölçüde azaltırken, her iki ülkenin de ABD ile olan ticaretini artırmıştır. Ayrıca, yerli üretimi teşvik etmeye yönelik bir hükümet programının uygulanması Güney Kore'de etkilenen kimyasal üretimini artırmıştır. 2019 yılında Japon hükümeti, yarı iletken üretimi için gerekli olan hidrojen florür, fotorezist ve florlu poliimid olmak üzere üç kimyasal girdi için Güney Kore'ye yönelik ihracat kontrolünü duyurmuştur. Bu üç kimyasalı ihraç eden Japon ihracatçılarının toplu ihracat belgesi yerine bireysel ihracat belgesine başvurması gerektiği ve her ihracat sözleşmesi için son kullanıcı, ürün özellikleri, teknoloji ve benzeri bilgileri rapor etmeleri istenmiştir.

Güney Kore'deki yarı iletken endüstrisi, ihracat kontrolü getirilmeden önce Japonya'dan ithal edilen bu üç kimyasala büyük ölçüde bağımlıyken, Japon firmaları Güney Kore için önemli olan kilit hammadde ithalatının %90'ından fazlasını sağlamaktadır. İhracat kontrolünün nedensel etkisini belirlemek amacıyla, Japonya ve Güney Kore'deki yerli üretimin ihracat kontrollerine tepkisini araştırmak için farklar içinde fark yaklaşımı ve sentetik kontrol yöntemi kullanılmıştır. Bulgular, Japonya'nın Güney Kore'ye hidrojen florür ihracatının ihracat kontrolü nedeniyle %87,9 oranında azaldığını, ancak kısıtlanan diğer iki kimyasal malzeme olan fotorezist ve florlu poliimid için durumun böyle olmadığını göstermiştir. Buna ek olarak, kısıtlamalar Japonya'nın ABD'ye hidrojen florür ihracatını artırırken, Güney Kore'nin ABD ve Tayvan'dan hidrojen florür ve Belçika'dan fotorezist ithalatını artırmıştır.

Ancak, Japonya'nın kimyasal malzemelere yönelik ihracat kısıtlamaları nedeniyle yarı iletken üretim ekipmanı ithalatları sırasıyla Hollanda'dan %54,7 ve Almanya'dan %72,6 oranında düşmüştür. Son olarak, Güney Kore'nin Çin'e olan yarı iletken üretim ekipmanı ihracatı, Japon ihracat kontrollerinin uygulamaya konduğu dönemde önemli ölçüde

arttığı görülmektedir. Ayrıca, üç kimyasal maddenin üretimi ihracat kontrollerinden sonra Koreli firmalarda ve Güney Kore'deki Japon iştiraklerinde artmıştır. Bu durum, mevcut küresel ekonomide tek taraflı ihracat kontrolü etkinliğinin sınırlı olduğunu ve mekanizmaları saptamak için daha fazla araştırma yapılması gerektiğini göstermektedir.

Erişim: https://www.rieti.go.jp/en/columns/v01_0201.html

Anahtar Kelimeler: Ticaret, İhracat, Kimyasal, Japonya, Güney Kore

3. Yeniden Açılma Küresel Ekonomik Toparlanmaya İvme Kazandırdı / Shanghai Institutes for International Studies (Çin)

Çin Ulusal İstatistik Bürosu verilerine göre 2021 yılında %8,4'lük bir büyüme kaydeden Çin GSYH'si, 2022 yılında sadece %3 oranında büyüme kaydetmiştir. 2022 yılı aralık ayında ihracat yıllık bazda %9,9 oranında düşerken, ithalat ise %7,5 oranında azalmıştır. Ayrıca Çin nüfusu da 60 yıl sonra ilk defa azalmaya başlamıştır. Yeni emeklilerin sayısı 2021-2025 yılları arasında 40 milyonu geçmesi beklenirken yıllık artışın ise 8 milyonun üzerinde olması beklenmektedir. Aynı dönemde Çin'in çalışma çağındaki nüfusunun yaklaşık 7 milyon azalacağı ve bu sayının 2016-2020 yıllarına nazaran çok daha hızlı olacağı söylenmektedir. Tüm bu istatistiklere rağmen Çin'in makroekonomi politikaları 2022 yılının sonunda vites yükseltmiştir. O Covid politikalarının kaldırılmasıyla ulaşım ve halkın dolaşımı serbestleşmiş, tedarik zincirindeki aksama ve sıkıntılar çözülmeye başlamıştır. Pekin için hem iç hem dış güveni sağlamak temel politika olarak öne çıkmaktadır.

Ekonomik açıdan başarılı ülkeler, küresel üretim, ticaret ve yatırımla eşleşen etkili yerel reformları gerçekleştirme eğiliminde olmuştur. Çin, hem iç hem de dış itici güçlerle son yirmi yılda hızlı bir büyüme kaydetmiştir. Devletin piyasalara "dayanıklılık" ve "güvenlik" adına yaptığı müdahaleler, tedarik zincirindeki bozulmalar ve krizler pandemi döneminde zirve yapmıştır. IMF'nin 2022 raporuna göre Batı yarımküredeki işletmelerin yaklaşık %82'si ara girdi mallarını yurtiçi piyasalardan karşılamıştır. Yurtiçi piyasaların tercih edilmesi çeşitliliği azaltırken, tedarik zincirinin daha kırılgan olmasına sebep olduğu vurgulanmaktadır. Yeni korumacılık çağında sanayi politikası, 'ittifak temelli'

tedarik zincirlerinin geliştirilmesi ve 'ortak olmayan' ya da 'düşman pazarların' dışlanması ve kontrol altına alınması gibi dışsal içerikler barındırmaktadır. Dünya ekonomisine ilişkin mevcut tahminler olumsuz olsa da Çin, küresel ekonomik toparlanma için önemli ve pozitif faktör bir faktör olarak gösterilmektedir.

Erişim: <https://www.sjis.org.cn/Commentary/14808.html>

Anahtar Kelimeler: Çin, Ekonomi, ABD, Pandemi, Tedarik Zinciri

4. ABD'nin Borç Temerrüdünden Kim Kazançlı Çıkar? Çin / The Peterson Institute for International Economics (ABD)

ABD olası bir borç temerrüdüne doğru sürüklenirken önemli ekonomik riskler barındırmaktadır. ABD Hazine tahvillerinin küresel finansal işlemler ağının risksiz çıpası olarak oynadığı rol göz önüne alındığında, yaşanabilecek olumsuz bir durumun dünya genelinde finansal yangına yol açabileceği söylenmektedir. Temerrüte düşmekten son anda kaçınılsa bile ABD'nin genel borç notunun düşürülmesi ve ABD faiz oranları üzerinde yukarı yönlü baskıya yol açarak zaten kırılgan olan bankacılık sistemini daha da kırılgan duruma sokabilir. ABD'nin temerrütten kaçınma sebeplerinden biri ise dolarının kilit para birimi rolü ve Amerika'nın genel olarak dünyadaki ve Çin karşısındaki konumu üzerindeki olumsuz etkisidir. ABD doları küresel anlamda baskın para birimidir. Ancak, ticari faturalama ve finansal işlemler için en yaygın şekilde kullanılsa da bu hakimiyet giderek azalmaktadır. 1980 ve 1990'ların sonuna doğru Japon yeni ve daha sonra da avronun, küresel para birimi olarak ABD dolarının yerini alabileceği yönünde spekülasyonlar ortaya çıkmıştır.

Günümüzde Çin'in ASEAN (Güneydoğu Asya Uluslar Birliği) ve Orta Asya ile artan ticari ortaklıkları, ticari faturalandırmaların Çin yuanı (RMB) cinsinden yapılmasına yönelik ilgiyi artırmıştır. Bir ülkenin ticari işlemlerde kullandığı para birimi, bankacılık sistemindeki fonlama yapısını ve merkez bankası rezervlerindeki para birimi kompozisyonunu etkilemektedir. Avronun gelişmeye devam etmesiyle birlikte dünyanın, Birinci Dünya Savaşı öncesine benzer şekilde, birkaç büyük para biriminin paralel olarak kullanıldığı bir sisteme doğru yönelebileceği belirtilmiştir. ABD dolarının göreceli statü

kaybı başka boyutlarda da hissedilecektir. ABD'nin Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası finans kuruluşlarındaki etkisi azalacaktır. ABD'nin dış politika hedeflerine ulaşmak için mali yaptırımları kullanma kabiliyetinin de zayıflayacağı düşünülmektedir. Çin'in uluslararası finans alanında güvenilir bir lider olarak öne çıkacağı ve kendisini ABD'ye karşı iyi bir alternatif olarak sunacağı vurgulanmaktadır.

Erişim: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/who-wins-us-debt-default-china>

Anahtar Kelimeler: Çin, ABD, Dolar, Yuan, Borç

5. G7 Hâlâ Rusya'ya Ne İhraç Ediyor? / Atlantic Council (ABD)

Hiroşima'da toplanacak olan G7 ülkeleri, Rusya üzerindeki ekonomik baskının nasıl daha da arttırılabileceğini ele alacaktır. G7 ülkeleri hâlâ Rusya'ya aylık 4,7 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirmektedir. ABD, mevcut sektörel yaptırım rejimi yerine, G7'nin Rusya'ya mevcut ihracatının üçte ikisini yasaklayacak bir ihracat yasağı getirilmesini önermiştir. 2022 Mart ayından bu yana ihracatın büyük bölümünü ilaç, makine, gıda ve kimyasal oluşturmaktadır. G7, Rusya'ya karşı grup içinde fikir birliği sağlayan ekonomik önerilerinin neredeyse tamamını uygulamaya koymuş ancak geriye kalan seçeneklerin giderek daha tartışmalı olacağı ve G7 ülkelerinin iç ekonomilerine daha büyük maliyetler yükleyeceği düşünülmektedir. G7'nin Rusya'ya yönelik ihracat yasağı önerisinin G7 ihracatını yaklaşık %67 oranında azaltarak ayda sadece 1,5 milyar dolara kadar düşürebileceği söylenmektedir.

ABD için ihracat yasağının getireceği ödümler asgari düzeyde olsa da AB ve Japonya için böyle bir talep olumsuz sonuçlar getirebilir. AB'deki pek çok ülke için Rusya önemli bir ihracat pazarı olmaya devam ederken, 27 üye ülkeden sekizi halen toplam ihracatlarının %1'inden fazlasını Rusya'ya göndermektedir. Japonya'nın tepkisi ise Moskova'nın enerji ithalatını keserek misilleme yapabileceği korkusundan kaynaklanmaktadır. İşgalin hemen ardından Rusya'dan sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ithalatında yaşanan ilk düşüşe rağmen, Japonya'nın ithalatı toparlanarak Rus LNG'si toplam ithalatın ortalama %7,8'ini oluşturmaya başlamıştır. Tokyo, Rusya'nın Japonya'ya ihraç ettiği doğal gazın yanı sıra

çıkardığı az miktarda ham petrolü de taşımaya devam edebilmesini sağlamak için G7'nin petrol fiyat sınırından muafiyet elde etmeyi başarmıştır. Japonya'nın birincil enerji öz yeterlilik oranı sadece %11 olup, ABD (%106), Kanada (%179), İngiltere (%75), Fransa (%55) ve hatta Almanya'dan (%35) daha düşüktür.

Kaynak: Istock

Japonya'nın Rus LNG ihracatına olan bağımlılığı, G7 politika tedbirinin tam olarak uygulanmasını engellemiştir. Kaynak fakiri olan ülke, sadece %11'lik birincil enerji öz yeterlilik oranıyla G7 ülkeleri arasında en kırılgan enerji güvenliği konumundadır. AB ve Japonya'nın tereddütlerine karşılık olarak ABD'nin hedeflerini küçültmesi ya da ihracat yasağının AB ve Japon ekonomileri üzerindeki etkisini en aza indirmeye yardımcı olacak bir destek sunması gerekebilir. ABD daha önce ani ihracat kesintileriyle karşılaşan Litvanya'ya yardım etmek için benzer önlemler almıştır. Japonya, G7 petrol tavan fiyat sınırı yaklaşımına benzer şekilde, geniş muafiyetler alması koşuluyla böyle bir yasağı ismen kabul edebileceği düşünülmektedir.

Erişim: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/econographics/what-is-the-g7-still-exporting-to-russia/>

Anahtar Kelimeler: G7, Rusya, Japonya, İhracat

6. Paranın Optimum Bir Büyüme Oranı Var mı? / MISES Institute (ABD)

Ekonomik büyümenin para talebini artırması nedeniyle büyüyen bir ekonominin büyüyen bir para stoku gerektirdiği bilinmektedir. Birçok ekonomist, para talebindeki artışı karşılayamamanın tüketici fiyatlarında düşüşe yol açacağına, bunun da ekonominin istikrarını bozarak ekonomik durgunluk ve hatta depresyona neden olabileceğine inanmaktadır. Parasalcılar, merkez bankasının para arzı büyüme oranını sabit bir yüzdeye hedeflemesini ister ve bunun ekonomik istikrar oluşturacağını düşünürler. Paranın asıl görevi ekonomik faaliyeti sürdürmek değil, bir değişim aracı olmaktır. Serbest bir piyasada paranın fiyatını arz ve talep belirler. Piyasa belirli bir malı para olarak seçtiğinde, bu malın stoku her zaman paranın sağladığını güvence altına almak için yeterli olacaktır.

Serbest bir piyasada, paranın optimum büyüme oranı fikri saçmadır. Bu gerçekler göz önüne alındığında, doğru para arzı büyüme oranı ne olmalıdır? Başlangıçta kâğıt para, para olarak değil altının temsili olarak kabul edilirdi. Serbest piyasa ekonomisinde, kâğıt sertifikaları fazla basan bir banka, sertifikalarının değişim değerinin hızla düştüğünü görecektir. Satın alma güçlerini korumak için, fazla ihraç edilen sertifikaların sahipleri muhtemelen bunları tekrar altına dönüştürmeye çalışacaktır. Serbest ve rekabetçi bir piyasada, iflas tehdidi bankaları altın ile desteklenmeyen kâğıt sertifikalar ihraç etmekten alıkoyacaktır. Ancak, hükümet serbest piyasa disiplinini baypas edebilir ve fazla sertifika ihraç eden bankaların kâğıt sertifikaları altına çevirmesine gerek olmadığına karar verebilir. Kâğıt sertifikaların bu kontrolsüz genişlemesi, piyasa ekonomisini çökertebilecek fiyat yükselişine yol açma olasılığını artırır.

Mevcut kâğıt para sistemi, merkezi otoritelerin fazla kâğıt ihraç eden bankaların kâğıt sertifikaları altına çevirmemesini yasal hale getirmesi sayesinde ortaya çıkmıştır. Sistemi yönetmek için merkez bankası, çeklerin takası sırasında bankaların birbirlerini iflas ettirmelerini önlemek için sürekli olarak yoktan para üretmek zorundadır. Bu da paranın satın alma gücünde sürekli düşüşlere yol açarak tüm parasal sistemi istikrarsızlaştırmaktadır. Mevcut sistem, merkez bankasının parasal enjeksiyon yoluyla kısmi rezerv bankalarının iflas etmesini önlemesi sayesinde ayakta kalmaktadır. Ancak, tasarruflar durgunlaşmaya hatta azalmaya başlarsa, hiçbir çaba sistemin çökmesini engelleyemez. Mevcut para sistemi temelde istikrarsız olduğu için "doğru" bir para arzı

büyüme oranı olamaz. Mevcut para sistemi, merkezi otoritelerin altın karşılığı olmayan banknotlar çıkarma uygulamasına izin vermesi nedeniyle ortaya çıkmıştır. Böyle bir sistemi sürdürmek için merkez bankası devreye sokulmuştur. Merkez bankasının görevi, süregelen parasal yönetim sayesinde, çeklerin takası sırasında bankaların birbirlerini iflas ettirmelerini önlemektir. Sonuç olarak merkez bankası ister ekonomik faaliyete uygun olarak para enjeksiyonu yapsın, ister para arzı artış oranını sabitlesin, sistemi sürekli olarak istikrarsızlaştırmaktadır.

Erişim: <https://mises.org/wire/there-optimum-growth-rate-money>

Anahtar Kelimeler: Enflasyon, Para, Merkez Bankası, Arz, Talep

B. POLİTİKA

1. Suudi Arabistan'ın Yeni Girişimi ve Suriye'nin Arap Birliği'ne Yeniden Katılımına İlişkin Beklentiler / Emirates Policy Center (Birleşik Arap Emirlikleri)

Suriye Dışişleri Bakanı Faysal el-Miqdad, Suriye'nin Arap Birliği'ne yeniden katılımı konusunu ele almak üzere Körfez İş Birliği Konseyi (KİK) ülkeleri ile (Ürdün, Irak ve Mısır'ın da katılacağı) yapacağı toplantıdan iki gün önce Suudi Arabistan'a ziyarette bulunmuştur. Ortak bir basın bildirisini yayınlanarak Suriye krizi ve geniş kapsamlı sonuçların üstesinden gelinmesi için kapsamlı bir yol haritası olarak görülebilecek Suudi-Suriye mutabakatı pekiştirilmiştir. Ancak Riyad zamanı geldiğinde bir maslahatgüzar atamaya hazırlanırken, diplomatik ilişkilerini büyükelçi seviyesine yükseltmesi pek olası görünmemektedir. İkili görüşmenin ardından yeni yol haritaları belirlenmiştir. İlk yol haritası, Suriye'ye engelsiz yardım akışının sağlanması, mültecilerin ve ülke içinde yerlerinden edilmiş kişilerin evlerine geri dönebilmeleri için elverişli bir ortamın oluşturulması konusuydu başlamıştır. Daha sonra terörle mücadeleye ve Suriye devletinin kendi toprakları üzerindeki otoritesinin güçlendirilmesine öncelik verilmesi ve milislerin savaşın harap ettiği Suriye'den çıkarılması görüşülmüştür. Son aşamada ise "nihai çözüm" olarak adlandırılacak, yani Suriye bataklığına kapsamlı bir siyasi çözüm bulunmasına yönelik ince ayrıntılar üzerinde durulmuştur. Bu konuların Suudi Arabistan'ın öncelikleri arasında yer aldığı vurgulanmıştır.

Suudilerin Suriye'ye yönelik politika gündemi insani çözümleri, güvenlik sorunlarını, siyasi uzlaşma ve nihai çözümleri içermektedir. Ancak, Suudilerin yeni Suriye stratejisi konusunda farklı ülkelerle görüş ayrılıkları da bulunmaktadır. Krallık, Suriye'nin Arap dünyasına yeniden kabulünün önündeki engelleri aşmak için Cidde'de dokuz ülkenin katılımıyla bir istişare toplantısı düzenlemiş, ancak Fas'ın istişare toplantısına katılmaması girişimin karşılaştığı zorlukların başlangıcı olmuştur. Ayrıca, toplantı sırasında Katar, Mısır, Ürdün ve Kuveyt kendi durumlarına özgü gerekçeler dile getirerek

rejimi Arap Birliği'ne geri kabul etmeye hazır olmadıklarını belirtmişlerdir. Böylece, Suudi yetkililer bu girişimlerinin kolay bir şekilde sonuçlanmayacağını anlamışlardır.

Kaynak: EPC

Erişim: <https://epc.ae/en/details/brief/saudi-arabia-s-new-initiative-and-prospects-for-syria-s-re-entry-into-arab-league>

Anahtar Kelimeler: Suudi Arabistan, Suriye, Arap Birliği

2. ABD Neden Bir Sınır Krizinden Birkaç Gün Uzakta Olabilir / TIME (ABD)

Biden yönetimi 11 Mayıs'ta Covid-19 acil sağlık durumu ve sınırı geçenlerin sığınma talep etmelerine izin vermeden derhal sınır dışı eden uygulamasını sona erdiriyor. Bu durumun sınır geçişlerinde bir artışa yol açacağı, devamında sınır operasyonlarında görevlendirilmek üzere 1.500 askerin sevk edilebileceğini gündeme getirmiştir. Göç Politikası "Başlık 42"'nin süresini doldurması ve bunun göç modelleri üzerindeki etkisi büyük ölçüde yanlış anlaşılmıştır. Hükümet, kaçakçılık işleriyle uğraşan suç örgütlerinin kendi gelirlerini arttırma amacıyla "Başlık 42" süresinin sona erdiğini söyleyerek

göçmenleri artık ABD sınırından kolayca geçebilecekleri konusunda kandırıldığını ama böyle bir durumun mümkün olmadığını belirtmiştir. Göçmenlik uzmanları ve idare yetkilileri tarafından salgın döneminde uygulanan “Başlık 42” politikasının mantığa aykırı bir etki yaptığı vurgulanmıştır. Politika sonucu birçok göçmenin sınır dışı edilmesi sonrasında aynı göçmenlerin tekrar sınırı geçme teşebbüsleri Sınır Devriyeleri tarafından engellenmiştir.

Dışişleri Bakanlığı, Guatemala ve Kolombiya'da ABD'ye gelmek isteyen göçmenlerin yerleştirileceği işlem merkezleri kurmaya hazırlanmaktadır. Böylece sınıra gelen göçmenler sosyal hizmet çalışanları ile görüşerek ülkeye yasal giriş için hak kazanıp kazanmayacaklarını öğrenecektir. Sınır geçişlerinde beklenen artış, Biden'ın bir dönem daha görev yapmak istediği ve sınır krizinin siyasi konumunu etkileyebileceği bir döneme denk gelmektedir. Küresel Strateji Grubu'nun elde ettiği verilere göre seçmenlerin yaklaşık %52'si Biden'ın göçmenlik sorununu görmezden geldiğini düşünmektedir. Nisan ayı anketlerine göre kararsız seçmenlerin %76'sı sınır güvenliğinin artırılmasına olumlu bakarken, benzer şekilde seçmenlerin birçoğu (%75) vatandaşlığa giden yolların açılmasına pozitif bakmaktadır. ABD'deki göçmenlik yasasının düzenli göçmen geçiş noktaları kurarak gelen göçmenlerin ABD'de çalışıp yaşadığı, zayıf tasarlanmış ve yaklaşık otuz yıldır güncellenmemiş bir yasadır. Göçü küresel bir olgu olarak yönetmek kapsamlı çözümler gerektirmektedir. Örgütler, insanları göçe iten temel nedenlerin ele alınması için göç sisteminin güncellenmesi gerektiğini savunmaktadır.

Erişimi: <https://time.com/6277557/immigration-title-42-border-crisis-biden/>

Anahtar Kelimeler: ABD, Biden, Sınır Krizi, Göçmen

3. ABD Ordusu 144 Ülkenin Toplamından Daha Fazla Askeri Harcama Yapıyor / Institute for Policy Studies (ABD)

Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) tarafından yayınlanan yeni verilere göre, dünya askeri harcamaları 2022 yılında 2,24 trilyon dolar ile yeni bir rekor seviyeye ulaşmıştır. Bir önceki yıla nazaran %3,7 oranındaki artış, 30 yıl önce Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana Avrupa ülkeleri arasındaki en yüksek artışa işaret

etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, küresel askeri harcamaların %39'unu temsil eden 877 milyar dolarla açık ara dünyanın en büyük askeri harcama yapan ülkesi olmaya devam etmektedir. Bu miktar, 2022 yılında 292 milyar dolar ile en büyük ikinci harcamayı yapan Çin'in neredeyse üç katıdır. Ayrıca, aynı yıl yaklaşık 86 milyar dolar harcayarak üçüncü olan Rusya'nın ise on katına denk gelmektedir. 2021 yılında ABD'nin harcamaları kendisinden sonra gelen dokuz ülkenin toplamından daha fazla iken 2022 yılında bu miktar kendisinden sonra gelen on ülkeden daha fazladır.

Kaynak: Pexels

Rusya'nın başlattığı işgalden bu yana askeri harcamalarını %640 artışla 44 milyar dolara çıkaran Ukrayna, SIPRI'nin kaydettiği en yüksek yıllık artışa sahip ülke olmuştur. ABD'nin Ukrayna'ya yaptığı askeri yardım 2022 yılında 19,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiş, ancak bu ABD'nin toplam askeri harcamalarının sadece %2,3'ünü oluşturmuştur. 2022 yılında ABD dâhil olmak üzere NATO üyelerinin askeri harcamaları 1,232 trilyon dolar olarak gerçekleşmiş ve 2021 yılından bu yana %0,9 oranında artmıştır. Askeri harcamaların sürekli arttığı bu süre içinde, dünya genelinde yüz milyonlarca insanın temel ihtiyaçları karşılanmamaya devam etmektedir. Dünya ülkeleri ortak geleceğimizi güvence altına almak için ciddi anlamda hazırlıksız durumdadır. ABD'nin tek başına askeri

bütçesinin tamamı, geri kalan dünyanın 144 ülkesinin harcadığı 514 milyar dolardan çok daha fazlasına tekabül etmektedir. Aradaki farkın yaklaşık 363 milyar dolar olduğu ve bu miktarın ise ABD'deki neredeyse her haneye 10 yıl boyunca güneş enerjisi sağlamak için yeterli olabileceği hesaplanmıştır. ABD askeri bütçesinin sadece %10'u bile birçok toplumsal ihtiyacın karşılanmasında önemli bir yol kat edilmesini sağlayabilmektedir. Ülkelerin askeri bütçelerini sürekli olarak artırma durumunun kaçınılmaz olmadığı, Nijerya ve Türkiye gibi bazı büyük ülkelerin geçtiğimiz yıldan bu yana askeri harcamalarını önemli ölçüde azalttığı vurgulanmıştır.

Erişim: <https://ips-dc.org/the-u-s-still-spends-more-on-its-military-than-over-144-nations-combined/>

Anahtar Kelimeler: Askeri Harcamalar, ABD, Çin, Rusya

4. Birleşmiş Milletler: Sudan'da Savaş Nedeniyle Yerinden Edilenlerin Sayısı İki Kat Artarak 700,000'i Aştı / AL-MONITOR (ABD)

Birleşmiş Milletler salı günü yaptığı açıklamada, Sudanlı generaller arasındaki savaşın siviller için giderek daha ağır sonuçlar doğurduğunu ve geçtiğimiz hafta evlerinden edilen insan sayısının iki katına çıktığını bildirmiştir. Şimdiye kadar yüzlerce kişi savaş sebebiyle öldürülmüştür. Uluslararası Göç Örgütü'ne göre 15 Nisan'dan bu yana 700.000'den fazla insan çatışmalar nedeniyle yerinden edilmiş ve sayıları da giderek artmaktadır. BM mülteciler yüksek komiserliği pazartesi günü yaptığı açıklamada 150.000 Sudanlının komşu ülkelere kaçtığını duyurmuştur. Kaçıp kurtulamayanların ise su, elektrik, gıda ve tıbbi ihtiyaçları giderek artmaktadır. Ayrıca Birleşmiş Milletler savaş başlamadan önce geçen sene çıkan yerel çatışmalarda yaklaşık 900 insanın öldürüldüğünü belirtmiştir.

Sudan Bankacılık Federasyonu salı günü yaptığı açıklamada "Hartum'daki bazı bankaların" da yağmalandığını söylemiş ve Sudanlılara birikimlerinin zarar görmediği konusunda güvence vermiştir. Yaşanan savaş, petrol sevkiyatını Kuzey bölge üzerinden sağlayan Güney Sudan'ı da tedirgin etmektedir. Birleşmiş Milletler'in Afrika Boynuzu özel temsilcisi Hanna Tetteh, Güvenlik Konseyi'ne yaptığı açıklamada, Sudan'ın ev sahipliği yaptığı 200.000'den fazla Güney Sudanlı mültecinin "istikrar yakında yeniden

sağlanmazsa" potansiyel olarak Güney Sudan'a dönebileceğini bildirmiştir. Analistler, generaller arasındaki mücadelenin uzun süreceğini ve daha geniş çaplı bir çatışma potansiyeli taşıdığını düşünmektedir.

Kaynak: AL- MONITOR

Erişim: <https://www.al-monitor.com/originals/2023/05/sudanese-war-displaced-double-more-700000-un>

Anahtar Kelimeler: Sudan, Savaş, Birleşmiş Milletler

5. Yemen'in Trajedisi: Savaş, Anlaşmazlık ve Acı / Council on Foreign Relations (ABD)

Arap Yarımadası'nda küçük bir ülke olan Yemen, içinden çıkılmaz bir iç savaşın ortasında sivililerin büyük acılar çektiği bir yer haline gelmiştir. Çatışmalar dört milyondan fazla insanı yerinden etmiş ve kolera salgınlarına, ilaç kıtlığına ve kıtlık tehditlerine yol açmıştır. 2022 yılında savaşan taraflar aylarca süren bir ateşkese uyararak çatışmaya siyasi bir çözüm bulma umutlarını artırmış ancak Ekim ayında ateşkese uzatmayı başaramamışlardır. Yemen, uzun zamandır Kuzey - Güney arasındaki dini ve kültürel

farklılıklarla, Avrupa sömürgeciliğinin mirasıyla ve siyasi bölünmelerle mücadele etmektedir. Çeşitli faktörler bu siyasi bölünmeleri derinleştirmiş ve tam ölçekli bir askeri çatışmaya yol açmıştır. Yemen’de mevcut krizin temel sebeplerine bakıldığında akaryakıt fiyatlarında yaşanan ciddi artışın önemli bir etkisi olmuştur. Hadi Hükümeti, Uluslararası Para Fonu’nun -ekonomik vaatler karşılığında 550 milyon dolarlık kredi veren kurum-yaptığı baskı sonucunda uygulamadaki yakıt sübvansiyonlarını 2014 yılında kaldırmıştır. Husi Hareketi ise bu kararın ardından yakıt fiyatlarının düşürülmesi ve yeni bir hükümetin kurulması için büyük bir hareket organize ederek taraflar arası çatışmaları artırmıştır.

Husi Hareketi’nin Sanaa bölgesinin birçok kısmını 2014 yılında ele geçirmiş, Birleşmiş Milletlerin barış anlaşmasına aldırış etmeden ilerlemeye devam etmiş ve Hadi Hükümetinin istifasına neden olmuştur. Hadi istifası sonrasında Suudi Arabistan’a kaçmıştır. 2015 yılında Suudi Arabistan, Husilerin ilerlemesini durdurma hatta geriletme ve Hadi yönetimini Sanaa bölgesine geri getirmek için ağırlıklı olarak hava harekâtından oluşan bir kampanya başlatmıştır. Tüm savaş durumlarının yanı sıra Yemen; uzun zamandır Arap dünyasının en yoksul ve nüfusun yaklaşık dörtte üçünün yoksulluk içinde yaşadığı bir ülkedir. Pandemi döneminde de ciddi vakaların görüldüğü fakat resmi olarak bir verinin bulunmadığı belirtilmiştir. Birçok ülke pandemi etkisiyle Yemen’e yönelik kritik yardımları kesmiş ve Birleşmiş Milletler 2022 yılı ocak ayında yaklaşık sekiz milyon Yemenliye yönelik gıda yardımlarını azaltmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteci Ajansı’na göre ülkedeki her dört Yemenliden üçü insani yardım ve korumaya ihtiyaç duyarken, dört milyon Yemenli ise ülke içerisinde yerinden edilmiş durumdadır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, savaş nedeniyle 370.000’den fazla insanın öldüğünü ve bu ölümlerin %60’ının gıda, su ve sağlık hizmetleri eksikliğinden kaynaklandığını belirtmiştir.

Erişim: <https://www.cfr.org/background/yemen-crisis>

Anahtar Kelimeler: Yemen, Savaş, Açlık, Salgın

6. Kimyasal Silahlar: Küresel Yasağın Bütünlüğünü Korumak / Human Rights Watch (ABD)

1993 tarihli Kimyasal Silahlar Sözleşmesi, 193 ülkenin taraf olduğu, dünyanın en evrensel kabul gören insani silahsızlanma anlaşmasıdır. Sözleşme, klor gibi yaygın kimyasalların öldürme veya yaralama için kullanılmasını yasaklamaktadır. İnsan Hakları İzleme Örgütü 1980'li yılların sonunda Irak'ın bazı bölgelerde Saddam Hüseyin hükümeti tarafından kimyasal silah kullanıldığına dair kapsamlı bir araştırma yürütmüş ve 2010 yılında Suriye Hükümeti'nin düzinelerce kimyasal silah saldırısından sorumlu olduğunu vurgulamıştır. Suriye, 2013 yılında sözleşmeyi onayladıktan sonra kimyasal silahların geliştirilmesi, üretilmesi, edinilmesi, stoklanması, alıkonulması, transferi veya kullanılmasına yönelik katı yasağa uymayı taahhüt etmiştir. Ancak, kalan kimyasal silah stoklarını ve bunları üreten tesisleri beyan etme ve imha etme gerekliliğine ise yalnızca kısmen uymuştur. BM ve Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü tarafından defalarca yapılan soruşturmalarda, Suriye hükümet güçlerinin sinir gazı olarak bilinen sarinin yanı sıra doğaçlama klorin kullandığı ve 2015-2018 yılları arasında binlerce kişinin yaralanmasına ve ölmesine neden olduğu sonucuna varılmıştır.

2018 yılında Kimyasal Silahlar Sözleşmesi'ne taraf devletler, kimyasal silahların her ne koşulda olursa olsun herkes tarafından kullanılmasını kınamıştır. İnsan Hakları İzleme Örgütü, özellikle protestolar sırasında kolluk kuvvetleri ve diğer güvenlik güçleri tarafından göz yaşartıcı gaz ve diğer kimyasal tahriş edici maddelerin kötü niyetli ve bazen ölümcül kullanımını belgelemiştir. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Kimyasal Silahlar Sözleşmesi toplantılarına katılma talepleri geçmişte birkaç üye ülkenin itirazı nedeniyle reddedilmiş, ancak Nisan ayında İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Beşinci Gözden Geçirme Konferansı'na katılma akreditasyonu kabul edilmiştir. Kimyasal Silahlar Konvansiyonu'nun acilen hükümet dışı kuruluşların katılımını kabul etme veya reddetme uygulamalarını gözden geçirmesi ve kararları kamuya açık hale getirmesi gerektiği belirtilmiştir.

Erişim: <https://www.hrw.org/news/2023/05/15/chemical-weapons-protect-integrity-global-ban>

Anahtar Kelimeler: Kimyasal Silahlar, Sözleşme, Suriye, Irak

7. Çin, Halkını Savaşa Hazırlıyor /Observer Research Foundation

(Hindistan)

Çin'in yıllık parlamento oturumları olan Ulusal Halk Kongresi ve Çin Halk Siyasi Danışma Konferansı, ülkenin politika yönünü deşifre etmek için bir barometre görevi gören "iki oturum" sırasında Çin'in önde gelenleri endişelerini açıkça dile getirmiştir. Devlet Başkanı Xi Jinping, Çin'i kuşatmaya ve baskı altına almaya çalışan ABD liderliğindeki Batı ittifakı nedeniyle karşılaştığı ciddi zorluklardan bahsetmiştir.

Xi'nin 20. Parti Kongresi'nde yaptığı konuşmada, Halk Kurtuluş Ordusu'nu (PLA) 2027 yılına kadar çağdaştırma ve 2027 yılına kadar dünya standartlarında bir orduya dönüştürme aciliyetinin altını çizmiştir. PLA'nın son yıllardaki modernizasyonu hız kazanırken, Hindistan-Çin sınırı boyunca, Doğu Çin ve Güney Çin denizlerindeki saldırganlığı da artmıştır. Adadaki hükümete bir mesaj göndermek ve bağımsızlık arayışından caydırmak amacıyla Tayvan Boğazında birçok tatbikat gerçekleştirmiştir.

Kaynak: ORF

Kuvvet seferberliği

Ordunun gazetesi PLA Daily'de yer alan bir makalede, Japonya Başbakanı Fumio Kishida ve Güney Kore Devlet Başkanı Yoon Suk Yeol'un bu yılki son ziyaretlerine atıfta bulunularak, Güney Kore ve Japonya arasında on yılı aşkın bir aradan sonra yaşanan yakınlaşmanın arkasında Amerika'nın parmağı olduğu belirtilmektedir. Akademisyenler Zhang Yuanyong ve Chen Yue, PLA'nın "son derece dikkatli" olması gerektiğini söyleyerek ABD, Japonya ve Güney Kore arasında sık sık yapılan askeri tatbikat ve tatbikatların bölgesel güvenlik için bir tehdit oluşturduğu konusunda uyarıda bulunmuştur. Ayrıca gazetede, ABD'nin Güney Kore sularında denizaltılarını konuşlandırabileceği son anlaşmaya işaret ederek Çin'in yakınında "tehlikeli" bir nükleer silahlanma yarışı olabileceğine dikkat çekilmiştir.

Hatırlanacağı üzere, dönemin ABD Temsilciler Meclisi Başkanı Nancy Pelosi'nin 2022'de Tayvan'a yaptığı ziyarete atfen Çin'in Tayvan Boğazında yaptığı tatbikatlar, füzelerin Japonya'nın münhasır ekonomik bölgesine düşmesinin ardından Japonya'ya da sıçramıştır. Çin'in Tayvan'ı işgal etmesi durumunda Japonya'nın tehdit altında kalabileceği düşüncesi, ABD-Japonya güvenlik iş birliğinin artmasına yol açmaktadır.

Savunma stratejisinin merkezinde halk var

Çin Savunma Bakanlığı'nın yakın zamanda yayınladığı bir emirde "ulusal savunma eğitimi" kavramının parti için stratejik öneme sahip olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, Xi döneminde ulusal savunma eğitimini güçlendirmeye yönelik adımların, ulusal kararlılığı ve savunma bilincini arttıran Şehitler Günü ve Ulusal Halk Fedakarlığı Günü gibi kamusal anma törenleri yoluyla atıldığı vurgulanmaktadır. Mayıs ayında yürürlüğe giren asker alma yönetmeliği, yerel yetkililerin asker alma kampanyalarını geniş bir şekilde duyurmalarını ve bu kampanyaları destekleyen kuruluşların "yüksek kalibreli askerleri" askere aldıkları için ödüllendirilmelerini öngörmektedir.

Halkın hangi filmleri izleyebileceğine devletin karar verdiği bir ülkede CPC, genç beyinleri şekillendirmesi ve harekete geçirmesi için güçlü bir araç olarak hizmet etmektedir. Yakın zamanda gösterime giren Çin filmi 'Born To Fly' CPC'nin siyasi temalarını; Çin'in kuşatılmışlığı, teknolojik abluka ve diğerlerinin yanı sıra yabancı güçlerle militarist çatışma gibi unsurları yansıtmaktadır. Filmin ana teması, Çin'in 5. nesil

bir uçağı test etmek için çeşitli dayanıklılık tatbikatlarıyla seçilen pilotlardan oluşan bir ekip kurmasıdır. Böylece Xi, toplumu sertleştirmek için vatanseverlik, birlik ve disiplin gibi askeri değerleri enjekte etmeye çalışmaktadır.

Orduyu bekleyen daha pek çok şey vardır. Xi, PLA'nın Güney Alan Komutanlığını teftiş etmiş ve generallerine askerlerin gerçek savaş koşullarında eğitimini iyileştirme talimatı vererek eğitimdeki eksiklikleri giderme, savaş konularında araştırma ve geliştirme ihtiyacına vurgu yapmıştır. Ayrıca, PLA ve Halkın Silahlı Polis Gücü'nün bütünleşmiş stratejiler formüle etmesini ve ulusal güvenliği korumak için bir yedek güç oluşturmasını istemiştir.

Erişim: <https://www.orfonline.org/expert-speak/china-prepares-its-people-for-war/>

Anahtar Kelimeler: Çin, ABD, Savunma, Savaş

8. Rusya'daki İlk Türkiye-Suriye Dışişleri Bakanları Toplantısı Mülteciler ve Terörizm Konusunda Çalışmayı Kabul Etti / AL-MONITOR (ABD)

Üst düzey Türk ve Suriyeli diplomatlar çarşamba günü Moskova'da gerçekleştirdikleri ilk yüz yüze görüşmede Suriyeli mültecilerin geri dönüşü ve teröre karşı iş birliği konularını ele almışlardır. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu dördü görüşmenin ardından attığı tweette Suriyeli mevkidaşı Faisal Mekdad ile yaptığı görüşmede Suriyelilerin geri dönüşü için gerekli zeminin oluşturulması amacıyla birlikte çalışılması gerektiğini vurgulamıştır. Çavuşoğlu ayrıca terörle mücadele, Suriye'deki siyasi sürecin ileriye dönük olarak canlandırılması ve Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunması konularında iş birliği yapılması gerektiğini de vurgulamıştır.

Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ve İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Amir-Abdullahiyan da Rusya'nın arabuluculuğunda gerçekleştirilen ve on yılı aşkın bir süredir devam eden çatışmaların ardından Türk ve Suriye hükümetleri arasında uzlaşma sağlamayı amaçlayan üst düzey görüşmelere katılmıştır. Rus devlet haber ajansı TASS, Rusya Dışişleri Bakanlığı'nın açıklamasına atıfta bulunarak dört üst düzey diplomatın Ankara ve

Şam arasındaki ilişkileri ilerletmek amacıyla bir yol haritası üzerinde çalışmayı kabul ettiğini bildirmiştir.

Kaynak: AL-MONITOR

Tass'ın haberine göre Rusya'dan yapılan açıklamada, "Katılımcılar ayrıca dışişleri bakan yardımcılarını, dört ülkenin savunma bakanlıkları ve özel servislerinin çalışmalarıyla eşgüdümlü olarak Türkiye ve Suriye arasındaki ilişkileri ilerletmek için bir yol haritası hazırlamakla görevlendirmek konusunda anlaştı" denilmiştir. Türk hükümeti pazar günü yapılacak kritik cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimleri öncesinde görüşmeleri hızlandırmaya çalışmaktadır. 4 milyondan fazla Suriyeli mülteci Türk seçmenlerin çoğunluğunun en önemli kaygılarından biri olmaya devam etmektedir. Rusya görüşmeleri Türkiye, Suriye ve Rusya'nın savunma ve istihbarat şeflerinin geçen aralık ayında Moskova'da bir araya gelmesiyle başlamıştır. Görüşmelere daha sonra İran da katılmış ve dört ülkenin savunma bakanları ve istihbarat şefleri geçen ay bir araya gelmiştir. Ülkedeki iç savaşta İran'la Suriye hükümetini destekleyen Rusya, uzun süredir Türkiye ve Suriye'ye uzlaşmaları için baskı yapmaktadır. Ankara ve Şam arasındaki diplomatik bağlar, Suriye hükümetinin 2012'deki şiddetli baskılarının ardından kopmuştur.

Erişim: <https://www.al-monitor.com/originals/2023/05/first-turkey-syria-fm-meeting-russia-agrees-work-refugees-terrorism>

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Suriye, Rusya, Mülteci, Terörizm

9. Tayvan Silah Rekabetini Ukrayna ile Değil Orta Doğu ile Yapıyor / CATO Institute (ABD)

ABD silah ve yardımlarının Ukrayna ve Tayvan arasında paylaşılmasına ilişkin tartışma başlamıştır. Silah üretimi ve tedarikinde yaşanan sıkışıklığın ABD savunma sanayindeki zayıflığa işaret ettiği ve ülkenin büyük bir çatışmaya hazır olup olmadığı konusunda endişelere yol açtığı görülmektedir. Bazı siyasi liderler, Tayvan'a yönelik desteklere öncelik verip, ABD'nin silah üretimini arttırmak için Ukrayna'ya yapılan yardımın kesilmesi gerektiğini savunmaktadır. Fakat, Ukrayna'ya yapılan yardımı kesmek veya silah üretimini arttırmak Tayvan'ın silah ihtiyacını karşılamamanın en etkili yolu değildir. Tayvan'ın ihtiyaç duyduğu birçok sistem için en büyük rakibinin Ukrayna değil Orta Doğu'daki büyük alıcılar olduğu belirtilmiştir. ABD Tayvan'ın silah ihtiyacını etkin bir şekilde karşılayabilmek için hem silah transferlerini Orta Doğu'dan Tayvan'a doğru yeniden yönlendirmeli hem de Tayvan'ın kendi savunma sanayisi için ortak üretim ve kapasite geliştirmeye yatırım yapmalıdır.

Ukrayna Javelin ve Stinger füzeleri gibi bazı sistemleri almış olsa da ihtiyaçları ve savaş alanı için talepleri Tayvan'dan farklıdır. Tayvan, daha uzun menzilli füzeler, hava savunması ve gemi savar yetenekleri gerektiren hava ve deniz araçlarına ihtiyaç duymaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, Tayvan'ın kullanabileceği sistemler de dahil olmak üzere Orta Doğu ülkelerine çok sayıda silah ve mühimmat teslim etmiş ve bu kaynakların bir kısmının Tayvan'a yönlendirilmesinin ülkenin savunma stoklarını önemli ölçüde arttıracığına vurgu yapılmıştır. Buna ek olarak, ortak üretim ve teknoloji transferi de dahil olmak üzere Tayvan'ın savunma sektörüne yapılan yatırımların artırılmasının, bu ülkenin kabiliyetlerini daha da geliştireceği düşünülmektedir.

Stockholm Uluslararası Barış Araştırma Enstitüsü'nün paylaştığı verilere göre; 2012-2022 yılları arasında ABD beş farklı Orta Doğu ülkesine binlerce silah ve mühimmat teslimatı gerçekleştirmiştir. Teslimatın bazıları şu şekildedir;

- 25,658 adet TOW Füzesi,
- 8,512 adet Hellfire Füzesi
- 46 adet Patriot Hava Savunma Sistemi,
- 2,526 adet Güdümlü Çoklu Ateşleme Roket Sistemleri,

- 1,241 adet Javelin,
- 645 adet Harpoon Füzeleri vb.

Tayvan'ın silah ihtiyaçlarının önceliklendirilmesi bazı ödünlerin verilmesini gerektirse de ABD savunma sanayi üssünün büyütülmesine ya da Ukrayna'ya yapılan yardımların kesilmesine karşı çıkmaktadır.

Erişim: <https://www.cato.org/commentary/taiwan-competing-arms-middle-east-not-ukraine>

Anahtar Kelimeler: ABD, Tayvan, Orta Doğu, Silah

C. ÇEVRE

1. ABD ve BAE İklim Tarımı Fonunun 13 Milyar Dolara Yükseldiğini Açıkladı / AL-MONITOR (ABD)

ABD ve Birleşik Arap Emirlikleri pazartesi günü yaptıkları açıklamada, daha çevre dostu ve iklime dirençli tarım oluşturmayı amaçlayan küresel bir girişim finansmanının 13 milyar dolar seviyesine ulaştığını duyurmuştur. Bu meblağ 2021 yılında başlatılan Tarımda İnovasyon Misyonu Girişiminin (AIM), Kasım ve Aralık aylarında BAE'nin ev sahipliğinde yapılacak olan COP28 iklim görüşmeleri için 10 milyar dolarlık hedefin aşıldığı anlamına gelmektedir. ABD Tarım Bakanı Tom Vilsack yaptığı açıklamada, "İklim değişikliği her ülkede uzun süredir devam eden tarımsal uygulamaları etkilemeye devam ediyor ve iklim değişikliğinin zorluklarıyla doğrudan yüzleşmek için güçlü bir küresel taahhüt gerekli" diye ifade etmiştir. BAE İklim Değişikliği ve Çevre Bakanı Mariam bint Mohammed Almheiri, "Bence bunun güzelliği, 13 milyar doların 10 milyar dolarının hükümetten, üç milyar dolarının ise özel sektörden geliyor olması" diye açıklama yapmıştır.

Kaynak: Andrew Caballero-Reynolds

Gıda sistemleri, ormansızlaşma, hayvancılıktan kaynaklanan metan emisyonları, enerji maliyetleri ve tüketicilerin enerji kullanımı küresel sera gazı emisyonlarının yaklaşık %25'ini oluşturmaktadır. Aynı zamanda küresel ısınma, şiddetli sıcak hava dalgalarının, kuraklıkların ve aşırı hava olaylarının sıklığını artırması, değişen iklim koşulları nedeniyle dünya genelinde gıda güvenliğini tehdit etmektedir. Yürütülmekte olan projeler arasında az fosil yakıt kullanan daha yeni, daha çevreci gübrelerin geliştirilmesi ve toprak biyoçeşitliliğini geri kazanılmasını sağlayan çalışmalar yer almaktadır. Bu arada, uydular ve yer sensörleri gibi kaynaklardan veri alarak herhangi bir arazinin karbon açısından ne kadar zengin olduğunu doğru bir şekilde tahmin etmek için yapay zekâ ile geliştirilmiş araçlar hazırlanmakta olup, bunların da çiftçilerin toprak sağlığını artırmasına yardımcı olabileceği veya uygulanabilir bir karbon dengeleme piyasasının oluşturulmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Erişim: <https://www.al-monitor.com/originals/2023/05/us-uae-announced-climate-farming-fund-has-grown-13-bn>

Anahtar Kelimeler: Tarım, İklim, ABD, BAE, Emisyon

2. Kamyon Kirliliği Öldürür / Grattan Institute (Avustralya)

Kamyon egzozundan kaynaklanan hava kirliliği Avustralya'da yılda yaklaşık 400 kişinin ölümüne neden olmaktadır. Kamyonun egzozundan yayılan ince partikül madde ve nitrojen oksit astım, koroner kalp hastalığı, felç, mesane kanseri ve tip-2 diyabete yol açmaktadır. Anne karnındaki bebekler de dahil olmak üzere çocuklar diğer bireylere nazaran daha savunmasızdır. Kamyonların sürekli kullandığı güzergahta yaşayan kişiler daha fazla hastalık riskiyle karşı karşıyadır. Düşük miktardaki kirliliğin bile insan sağlığına tehlikeli olduğu, uzun dönem maruz kalındığında ise ciddi risklere sebebiyet verdiği belirtilmektedir. Melbourne'un batı bölgesinde yer alan Maribyrnong Şehri önemli bir sorunla karşı karşıyadır. Bu şehir, diğer bölgelerdeki ortalamanın %50'sinden daha fazla astım oranına sahipken buradaki hastane diğer bölgedeki hastanelere kıyasla 3-19 yaş arası %70 daha fazla hastayı kabul etmektedir. Ayrıca, yüksek oranda akciğer kanseri vakaları ile de karşılaşmaktadır.

Kaynak: Grattan Institute

Eski model kamyonlar hava kirliliğine en çok katkıda bulunan araçlardır. Avustralya'da 1996 yılından önce satılan kamyonların en az 60 kat daha fazla ince partikül madde ve sekiz kat daha fazla nitrojen oksit yaydığı tespit edilmiştir. Avustralya'daki kamyonların yaş ortalaması 15 iken bu rakam Avrupa ortalamasının neredeyse iki katıdır. 40 yaşından fazla olan kamyonların hala daha yollarda olduğu, genel kamyon sayısının en az %14'ünün 1996 yılından önce, %12'sinin ise 1996-2002 yılları arasında üretildiği vurgulanmıştır. Hükümetin hava kirliliğine neden olan eski kamyonlar hakkında bir dizi önlemler alması gerekmektedir. Örneğin, 2003 yılından önce üretilen kamyonların oranı %20 olarak belirlenmiş ve bu %20'lik dilime giren büyük kamyonların özellikle kalabalık nüfusun yaşadığı yerlerde trafikten menedilmesi önerilmiştir.

Erişim: <https://grattan.edu.au/news/truck-pollution-kills/>

Anahtar Kelimeler: Avustralya, Kamyon, Hava Kirliliği

3. İklim Değişikliği En Yoksul Ülkeleri Daha da Borç Batağına İtmekte. Sigorta Bunu Düzeltebilir mi? / International Institute for Environment and Development (Birleşik Krallık)

İklim değişikliği sorunu yoksul ülkeleri diğer ülkelere nazaran daha fazla etkilemektedir. Hindistan, son birkaç haftada çok ciddi sıcaklık artışları ile karşı karşıya kalmıştır. Hükümetin açık havada düzenlediği bir ödül törenine katılan 13 kişi sıcak çarpmasından dolayı hayatını kaybetmiştir. Bangladeş'te deniz seviyesinin yükselmesi ve kasırgalar nedeniyle her hane en az üç kez, bazen de yedi kez taşınmak zorunda kalmıştır. İklim sıkıntısı nedeniyle göç edenlerin %42'si insan ticareti ve kölelik riskine maruz kalmaktadır. Düşük gelirli ülkelerde iklim değişikliği etkilerinin borç krizini hızlandırdığı bilinen bir gerçektir. Herhangi bir doğa olayı sonucunda tahrip olan az gelişmiş ülkeler hızlı bir toparlanma için mevcut borçlarının üzerine yeni borçlar almaktadır. Aşırı hava koşullarının durmadan devam etmesi, bu ülkelerin bir borç sarmalının içerisinde sıkışıp kalmasına neden olmaktadır. 2013 yılında Vanuatu Cumhuriyetinin borcu GSYH'nin %20'sine tekabül ederken, geçirdiği şiddetli kasırgalar sonucu 2015'te %36,5'e 2018'de ise %44'e yükselmiştir.

Kaynak: Denis Onyodi

Az gelişmiş 30 ülke üzerinde yapılan analize göre, bu ülkelerde oluşabilecek iklim kaynaklı doğa olaylarının iki katına çıkması, mevcut borçlarını ödeyememe risklerini neredeyse 10 kat artırmaktadır. Az gelişmiş ülkelerde borç seviyesinin sürekli artmasının arkasında başka nedenler bulunmaktadır. Örneğin; yaşanan bir doğa olayı sonucunda devletin genel gelirleri ve vergi toplama faaliyetleri sürdürülemez hale gelerek mevcut borçların ödenememesine neden olabilmektedir. Bazı durumlarda az gelişmiş ülkeler borçlarını ödeyebilmek için uygulamakta oldukları yoksulluk azaltıcı ödemeler, gıda yardımları, sağlık yardımları vb. askıya almakta ve karşılığında halktan yoğun bir tepki almaktadır. Parametrik sigorta teminatının ülkelerin borç krizini çözmek için önemli olduğu vurgulanmıştır. Parametrik sigorta, geleneksel sigortaya göre -sadece kayıplar doğrulandıktan sonra ödemesi yapılan- farklıdır. Yazının devamında ise bu sigortanın detaylarına girerek yoksul ülkeleri iklim değişikliği sebebiyle oluşan borçlardan nasıl kurtarabileceğinden bahsedilmiştir.

Erişim: <https://www.iied.org/climate-change-pushing-poorest-countries-further-debt-can-insurance-fix-it>

Anahtar Kelimeler: Az Gelişmiş Ülkeler, İklim, Doğal Afet, Borç, Sigorta

4. Rejeneratif Tarım: Toprak Dejenerasyonu Sorununa Çözüm / Observer Research Foundation (Hindistan)

Hindistan'ın toplam coğrafi alanı 328,7 milyon hektar iken bu alanın %29'undan fazlasının (96,4 milyon hektar) bozulmuş olması, Hindistan'ın 2030 yılına kadar arazi bozulmasını nötr hale getirilme hedefini zorlaştırmaktadır. Toprak bilimciler arasında rejeneratif tarımın, bozulmuş arazilerde toprak sağlığını ve üretkenliğini yeniden tesis etme potansiyeline sahip olduğu, besin tutma kapasiteni artırarak su kullanımını ve verimliliğini geliştirdiği, aynı zamanda küçük çiftçilere mali faydalar da sağladığı konusunda bir fikir birliği oluşmaya başlamıştır. Çalışmalar, toprağın organik maddesinde 0,4 hektar başına %1'lik bir artışın su depolama potansiyelini 75.000 litreden fazla artırdığını ortaya koymuştur. Hindistan hükümeti de çeşitli rejeneratif tarım ilkelerini teşvik etmeye başlamıştır.

Solidaridad'ın saha analizine göre, Hindistan'daki küçük ölçekli bir çiftçinin 1 hektarlık arazide rejeneratif uygulamaları benimseyerek 1 tCO₂ (1 ton karbon) ile 4 tCO₂ tutabileceği öngörülmüştür. Karbonun tonu bugün 1.500 INR ile 2.500 INR (15-20 EUR) arasında fiyatlandırılırken bunun da çiftçiler için önemli bir gelir kaynağı olabileceği bilinmektedir. Solidaridad Asya'nın Maharashtra ve Vidarbha'da 13.000'den fazla pamuk üreticisinin küçük çiftçiyi destekleyen rejeneratif tarım sertifikasyonu ile ilgili saha deneyimi, rejeneratif tarımın verimi düşürdüğü iddiasını ortadan kaldırmıştır. Proje 2020-2022 yılları arasında verimde yaklaşık %25'lik bir artış, girdi maliyetlerinde %30 azalma ve piyasadan ise %3 fiyat primi elde etmiştir. Benzer sonuçlar Malezya, Endonezya ve Hindistan'daki palmye yağı çiftçileri; Hindistan'daki şeker, soya ve kahve çiftçileri ve Bangladeş'teki mango çiftçileri ile yapılan pilot çalışmalarda da görülmüştür.

Kaynak: ORF

Ancak rejeneratif tarımın önünde potansiyel olarak bazı zorluklar bulunmaktadır. İlk olarak, çiftçilerin hem karbonun üreticisi hem de sahibi olduğu gerçeğinin kabul edilmesi gerekmektedir. İkinci olarak, 2022 Ağustos ayında Hindistan karbon kredisi politikalarını yenileyerek karbon kredisi ihracatını yasaklamıştır. Yeni politikaya göre, "karbon kredileri artık ihraç edilmeyecek, sadece yerli şirketler tarafından üretilmesi ve yerli şirketler tarafından satın alınması gerekecektir." Böyle bir politikanın küçük ölçekli

çiftçilerin seçeneklerini sınırlayacağı düşünülmektedir. Farklı rejeneratif standartların mantar gibi çoğalmasının rejeneratif tarım hareketinin güvenilirliğini sarsabileceği ve küçük toprak sahibi çiftçileri etkileyebileceği düşünülmektedir. Rejeneratif tarım standartları, bunların belgelendirme protokolleri, sistemleri ve araçları için çiftçiler ve iklim üzerindeki olumlu etkilere odaklanan bir dizi ortak değer acilen geliştirilmesine ihtiyaç duymaktadır. İklim değişikliğinin azaltılması, gıda güvenliği, iklim esnekliği, biyoçeşitlilik ve toprak sağlığı birbiriyle ilişkilidir ve bunlar rejeneratif tarım yoluyla toplu olarak başarılabilmesi beklenmektedir. Toprağı yenilemek, canlandırmak ve su kaynaklarının tükenmesini önlemek için fazla zamanın kalmadığı görülmektedir.

Erişim: <https://www.orfonline.org/expert-speak/regenerative-agriculture/>

Anahtar Kelimeler: Hindistan, Rejeneratif Tarım, Karbon

5. İklim Değişikliği Hindistan'da Çiftçi İntiharlarının Artmasına Neden Oluyor/ International Institute for Environment and Development (İngiltere)

IIED'nin (International Institute for Environment and Development) analizine göre, kuraklık koşullarına yol açan ortalamanın altında gerçekleşen yağış dönemleri, Hindistan'ın kırsal kesiminde çiftçi intihar sayısında artışa neden olmaktadır. Bulguların dünya çapında tarım sektörü için bir uyarı niteliği taşıdığı söylenmektedir. Hindistan'ın kırsal kesiminde iklimle bağlantılı intiharlar için acil önleyici tedbirler alan araştırmacılar, özellikle yüksek intihar oranlarına sahip beş eyalette (Chhattisgarh, Karnataka, Madhya Pradesh, Maharashtra ve Telangana) 2014-15 ve 2020-21 yılları arasındaki yağış modellerini incelemiş ve yağışların normalden düşük olduğu dönemlerde çiftçi intihar sayılarının arttığını tespit etmiştir.

Normal yağış miktarından sapma oranının %5 olduğu bir yılda, intihar eden çiftçilerin ortalama sayısı 810 kişidir. Regresyon modellemesi kullanıldığında, %25'lik bir yağış açığı olduğu zaman bir yıl içinde intihar eden çiftçi sayısının 1.188 kişiye çıkabileceği hesaplanmıştır. İklim değişikliği son yıllarda kuraklığı artırmış ve etki alanını genişletmiştir. BM tahminlerine göre 1998-2017 yılları arasında Hindistan'ın gayrisafi

yurtiçi hasılası %2 ila %5 oranında azalmıştır. Chhattisgarh eyaletinin dörtte üçünden fazlası ve Maharastra eyaletinin neredeyse üçte ikisi artık kuraklığa oldukça eğilimli olarak sınıflandırılmaktadır. IIED baş araştırmacısı Ritu Bharadwaj şunları söylemiştir: "İklim krizi çoktan geldi ve birçok ülke bunun etkilerini farklı ve başa çıkabileceklerinden daha zor şekilde hissediyor". İklim değişikliği sorunu tarımı çiftçiler için son derece riskli, potansiyel olarak tehlikeli ve zarar veren bir uğraş haline getirmekte ve intihar risklerini artırmaktadır. Çiftçilerin iklim değişikliği nedeniyle üretim ve pazar risklerini yönetmek için desteğe ihtiyaçları vardır.

Erişim: <https://www.iied.org/climate-change-driving-increase-farmer-suicides-india>

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği, Çiftçiler, İntihar, Hindistan

D. SOSYAL

1. 2022 Yılında Dünya Genelinde 71 Milyondan Fazla İnsan Ülke İçinde Yerinden Edildi / AL-MONITOR (ABD)

Gözlemciler perşembe günü yaptıkları açıklamada, üst üste gelen krizler ve olağanüstü durumların geçen yıl on milyonlarca kişiyi yaşadıkları yerlerden kaçırmaya zorladığını ve ülke içinde yerinden edilen kişi sayısında rekor seviyelere ulaşıldığını belirtmiştir. 2022 yılında Rusya - Ukrayna savaşı ve Pakistan'ı vuran muson selleri nedeniyle yaşanan ülke içinde yerinden edilmiş kişi sayısı bir önceki yıla göre %20 artışla 71,1 milyon olarak gerçekleşmiştir. Ülke İçinde Yerinden Edilme İzleme Merkezi (IDMC) ve Norveç Mülteci Konseyi (NRC) tarafından hazırlanan ortak rapora göre, 2022 yılında ülke içinde tam 60,9 milyon yeni yerinden edilme vakası rapor edilmiş olup, bazı insanlar yıl içinde birden fazla kez zorunlu göç etmek durumunda kalmıştır. Bu rakam, 2021 yılında 38 milyon insanın yerinden edilmesi ile kıyaslandığında %60'lık bir artışa işaret etmektedir.

IDMC başkanı Alexandra Bilak AFP'ye yaptığı açıklamada bu sayının "son derece yüksek" olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Bilak; "Artışın büyük bir kısmı elbette Ukrayna'daki savaştan kaynaklanıyor ama aynı zamanda Pakistan'daki sel felaketleri, dünya genelinde yeni ve devam eden çatışmalar ve Amerika'dan Pasifik'e kadar gördüğümüz bir dizi ani ve uzun süreli felaketten de kaynaklanmaktadır" demiştir. Geçen yıl Ukrayna'da savaş sebebiyle yerinden edilen 17 milyon kişinin yanı sıra Pakistan'da yaşanan devasa sel felaketi nedeniyle sekiz milyon kişi evlerini terk etmek zorunda kalmıştır. Sahra Altı Afrika'da ise yaklaşık olarak 16,5 milyon kişi yerinden edilmiş; bunların yarısından fazlası özellikle Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Etiyopya'da yaşanan çatışmalar nedeniyle gerçekleşmiştir. Sudan'ı kasıp kavuran ve yüzbinlerce insanı kaçırmaya zorlayan şiddet olayları gibi yeni çatışmaların da etkisiyle, küresel ölçekte yerinden edilme rakamlarının bu yıl daha da artması beklenmektedir. BM rakamlarına göre; 15 Nisan'da patlak veren Sudan'daki çatışmalar nedeniyle 700,000'den fazla insan ülke içinde yerinden edilirken, 150,000 kişi de ülkeden kaçmıştır. Ülke içinde yerinden edilme küresel bir olgu olmakla birlikte, dünyadaki yerinden edilmiş kişilerin yaklaşık dörtte üçü sadece 10 ülkede yaşamaktadır: Suriye, Afganistan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Ukrayna, Kolombiya,

Etiyopya, Yemen, Nijerya, Somali ve Sudan. Bu insanların birçoğu, yıllardır devam eden ve geçtiğimiz yıl da insanları evlerini terk etmeye zorlayan çözülememiş çatışmalar nedeniyle yerlerinden edilmiş durumdadır.

Kaynak: AL-MONITOR

NRC başkanı Jan Egeland, dünya çapında daha fazla yerinden edilmeyi teşvik eden üst üste binmiş krizleri "olağanüstü bir durum" olarak tanımlamıştır. Egeland yaptığı açıklamada, "Çatışmalar ve afetler geçen yıl birleşerek insanların önceden var olan savunmasızlıklarını ve eşitsizliklerini arttırdı ve daha önce hiç görülmemiş bir ölçekte yerinden edilmeyi tetikledi" ifadelerini kullanmıştır. "Ukrayna'daki savaş da küresel gıda güvenliği krizini körüklemiş ve en çok ülke içinde yerinden edilenleri etkilemiştir" şeklinde görüşünü belirtmiştir. "Bu olağanüstü durumlar, küresel açlık ve yetersiz beslenmenin azaltılmasında yıllardır kaydedilen ilerlemeyi baltalamıştır."

Erişim: <https://www.al-monitor.com/originals/2023/05/more-71-mn-people-internally-displaced-worldwide-2022>

Anahtar Kelimeler: Yerinden Edilme, Çatışma, Felaket, Sudan, Göç

2. Sosyal Medya Analizi Rus Dijital Anlatılarını Bozuyor / Chatham House (Birleşik Krallık)

VKontakte (VK), TikTok ve Telegram gibi sosyal medya platformları çeşitli içerikler ile sıradan Rus vatandaşlarının Ukrayna'nın işgaline yönelik bakış açılarına dair değerli bilgiler sağlamıştır. Rusya'nın izolasyon ve sansürüne rağmen bu platformlar, askerlerin ve çatışmadan etkilenen vatandaşların deneyimlerine dair farklı bir pencere açmıştır. Bununla birlikte, sosyal medya erişimi, değişen bağlantı ve teknoloji nedeniyle tüm nüfusu temsil etmese de Rus medyasının etkisini anlamak için bir bağlam sunduğu belirtilmiştir. Araştırmacılar, Ukrayna'nın işgalini meşrulaştıran en etkili anlatıların, algılanan zayıflıkları ve tarihsel hataları sömürenlerin olduğunu söylemişlerdir. Aynı zamanda birçok VK kullanıcısının, dijital ortamda savaştan uzak kalmak ve savaşın gerçeklerini görmemek için bilinçli seçimler yaptığını, zaten bir kaçış biçimi olarak kullanılan çevrimiçi forumların doğası tarafından desteklendiğini eklemiştir.

VK'da yeni kaydolan bir kullanıcı için "önerilen içerik" olarak moda trendleri, yemek konuları ve seyahat fikirleri gibi konular sunulurken savaşla ilgili güncel olayların görüntülenmesine pek olasılık verilmemektedir. Korku ve travmalar da savaş destekleyen çevrimiçi kanallar tarafından propaganda taktikleri ve manipüle edilmiş görüntüler aracılığıyla Ukrayna'yı karalamak için kullanılmaktadır. Bu karalama kampanyalarında, işgali meşrulaştırmak için Ukrayna askerleri negatif bir şekilde sunulmaktadır. Ek olarak, Ukraynalı çocuklar sanki Rus askerlerine teşekkür ediyorlarmış gibi hayalî bir kurgu yaratılmakta ve Rus askerleri yardımsever olarak gösterilmektedir. Diğer yandan, aynı anlatılarda Rusya övülmekte ve işgalin neden bu kadar uzun sürdüğünü gerekçelendirmek için "Yavaş ve dikkatli ilerliyoruz. ABD gibi yoğun bombardıman yapmamızı mı tercih edersiniz?" şeklinde paylaşımlar yapılmaktadır. Araştırmacılar bu platformların sürekli olarak izlenmesinin, Rusya'nın çatışmayla ilgili dezenformasyon yayma ve işgali uzatma niyetlerini öngörüp önlem alınması için önemli bir rol oynayabileceğini ifade etmişlerdir.

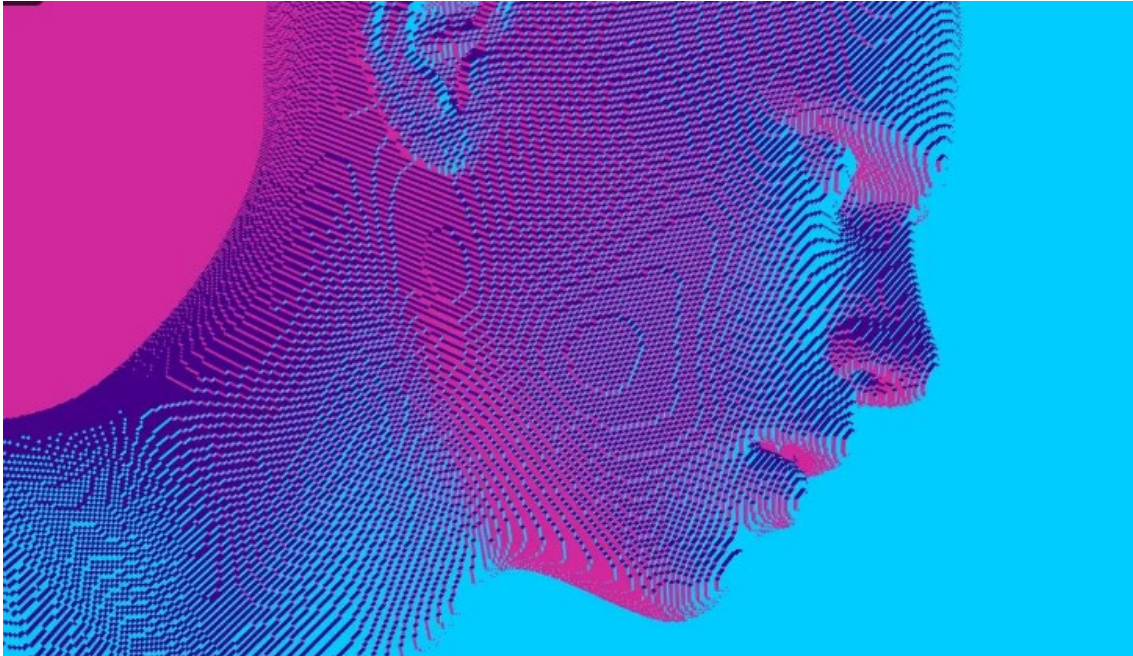
Erişim: <https://www.chathamhouse.org/2023/05/social-media-analysis-disrupts-russian-digital-narratives>

Anahtar Kelimeler: Rusya, Ukrayna, İşgal, Sosyal Medya, Sansür, Manipülasyon

E. TEKNOLOJİ

1. Güvenilir Yapay Zekâ Oluşturabilir miyiz? / BELFER CENTRE (ABD)

Yapay zekânın gerçekten yardımcı bir araç olabilmesi için ona güvenmemiz gerekmektedir. Yakında herkes gündelik problemlerini, sorunlarını ve görevlerini halledebilmek için yapay zekâ ile etkileşime geçecektir. Yapay zekâların güvenilir olabilmesi için bizim kontrolümüz altında olması gerekmektedir. Yapay zekâ (AI), ChatGPT ve GPT-4 gibi büyük dil modellerindeki çarpıcı gelişmeler üzerine ürkütücü riskler, demokrasiye yönelik tehditler ve hatta varoluşsal kıyamet hakkındaki sayısız uyarılara rağmen iyimser biçimde bu teknolojinin yararlı olduğu savunulmaktadır. Yapay zekâ aradığınız her türlü bilgileri bulmanıza, düşüncelerinizi ifade etmenize, yazılarınızdaki hataları düzeltmenize ve çok daha fazlasına yardımcı olabilmektedir. Elbette bu süreçte yapay zekâ aracına arka plan bilgisi vermeniz ve çıktısını düzenlemeniz gerekecektir. Ortaya çıkacak çalışma sizin kişisel inançlarınız, bilginiz ve tarzınız üzerine eğitilmiş bir model tarafından yazılacaktır.

Kaynak: Shutterstock

Yapay zekâ sizin için sosyal medyadaki konuşmaları yönetebilir, yanlış bilgileri işaretleyebilir, nefret veya trollemeyi ortadan kaldırabilir, farklı dilleri konuşanlar için

çeviri yapabilir ve tartışmaları konu üzerinde tutabilir; hatta konuşma tanıma ve sentez yetenekleri aracılığıyla etkileşime girerek fiziksel alanlarda konuşmalara da aracılık edebilmektedir. Günümüzün yapay zekâ modelleri çoğunlukla büyük teknoloji şirketleri tarafından kendi çıkarları ve kârları için oluşturulmakta ve işletilmektedir. Bu şirketler kendi oluşturdukları sohbet robotlarına erişmenize izin verir, ancak bu robotlar sizin kontrolünüzde olmadığı için güven esasını yok etmektedir. Her birimiz günlük temel faaliyetlerimizde bize yardımcı olacak ve hatta bizim adımıza savunuculuk yapacak bir yapay zekâ (YZ) asistanına sahip olacaksak, ilk olarak güvenilir bir YZ sisteminin kullanıcı tarafından kontrol edilebilir olması gerekmektedir. Tıpkı insanlar arasında güven kazanmanın zor ve meşakkatli bir süreç olduğu gibi, aynı durum yapay zekâ ve insanlar arasındaki ilişki için de geçerlidir. Bu yapay zekâ sistemlerini farklı bağlamlarda test etmeli, davranışlarını gözlemlemeli ve zihinsel bir model oluşturarak insanlara nasıl cevap verecekleri sınanmalıdır.

Erişim: <https://gizmodo.com/ai-chatgpt-can-we-build-trustworthy-ai-1850405280>

Anahtar Kelimeler: ChatGPT, GPT-4, Yapay Zekâ, Teknoloji

2. Yapay Zekâ Finansal Danışmanlıkta Devrim Yapacak / CATO Institute (ABD)

Yapay zekâ (YZ) destekli büyük dil modelleri, baro ve tıp lisans sınavları gibi testleri başarıyla geçmiş ve bazı doktorlara göre insan meslektaşlarından daha iyi hekimlik yapmıştır. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, bu dil modelleri insanların ve büyük bankaların onlara doğru yönelmesiyle finans alanında giderek daha fazla kullanılmaya başlamıştır. Hatta bazı kişiler, bu modellerin insan uzmanlardan daha yararlı olduğunu bile dile getirmişlerdir. Ancak, YZ teknolojisinin hızlı ilerleyişi politikacılar için çeşitli zorluklar ortaya çıkarmıştır. İnsanlar politikacıların bu teknolojiye nasıl bir cevap vereceğini merak etmektedir, ancak politikacıların finansal teknolojiler konusundaki sicillerine bakarak, kapsamlı bir düzenlemenin gelme olasılığının düşük olduğuna inanmaktadırlar. Ayrıca, politikaların teknolojinin gelişim hızına yetişememe ve geride kalma ihtimali bulunmaktadır. Benzer şekilde, finansal tavsiye veren yapay zekâları belirlemeye

çalışmanın, programların çıkış hızına bakıldığında kaybedilen bir yarış olacağı görülmektedir.

Makalede, değişken olasılıklarla başa çıkmak için bir yol olarak, başkaları adına hareket eden temsilcilerin görev ve sorumluluklarıyla ilgilenen acente hukukunun, YZ finansal danışmanları için esnek bir yasal çerçeve oluşturabileceği öne sürülmüştür. Eski ilkeleri yeni koşullara uyarlayan acente hukukunun dil modellerine uygulanması, YZ programlarından kaynaklanan zararlar için sorumluluğun kimde olduğunun belirlenmesine yardımcı olabileceği ve sorumluluktan kaçmayı zorlaştıracığı ifade edilmiştir. Bunun, YZ geliştiricilerinin ve kullanıcılarının eylemlerinden dolayı sorumlu tutulabileceği anlamına geleceği vurgulanmıştır. Aynı şekilde acente hukukunun esnekliğinin de YZ'nin değişkenlik hızına ayak uydurabileceği belirtilmiş, bu şekilde hukukun, yüksek kalite kontrol standartlarını teşvik ederek riskleri azaltacağı ve aynı zamanda dil modellerinin kullanımını engelleyecek kadar katı olmayacağı eklenmiştir.

Erişim: <https://www.cato.org/commentary/ai-will-revolutionise-financial-advice>

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Dil Modelleri, Finansal Danışmanlık, Acente Hukuku, Teknoloji

F. GERÇEKLEŞTİRİLECEK ETKİNLİKLER

1. Chatham House

Hong Kong Demokrasisinin Geleceğine Yön Vermek

- Panel (30.05.2023)

Hong Kong'daki demokrasi yanlısı hareket, 2019'daki kitlesel protestolardan bu yana, Çin hükümetinin bölgedeki sivil özgürlükleri ve siyasi özgürlükleri kısıtlamasıyla birlikte yoğun bir baskı altına girdi. Önde gelen birçok aktivist şu anda hapiste, yargılanıyor ya da Birleşik Krallık'ta ve başka yerlerde sürgündedir.

Pekin yönetimi baskılarını artırırken, Hong Kong ve Çin'in geri kalanında insan haklarını geliştirmek için şehirdeki ve şehir dışındaki Hong Konglular ne yapabilir? Ve Hong Kong'un kaderi Çin ile Batı arasında artan gerilimi nasıl etkileyecek ve bu gerilimden nasıl etkilenecek?

Paneldeki uzmanların tartışacağı bazı konu başlıkları:

- Mevcut siyasi iklimde Hong Kong demokrasi hareketinin karşılaştığı en büyük zorluklar nelerdir?
- Hong Kong'da demokrasi davasının ilerletilmesinde uluslararası destek ve baskı nasıl bir rol oynayabilir?
- Hareketin değişen siyasi ortama uyum sağlaması ve gelişmesi için bazı potansiyel stratejiler nelerdir?

Erişim: <https://www.chathamhouse.org/events/all/members-event/navigating-future-hong-kongs-democracy>

2. United Nations Economic Commission for Africa

Etkinlik Sonrası: ACS StatsTalk-Afrika Webinar Serisi'nin Lansmanı

- Etkinlik (30.05.2023)

28 Nisan 2023 tarihinde, Birleşmiş Milletler Afrika Ekonomik Komisyonu (ECA) Afrika İstatistik Merkezi (ACS), StatsTalk-Africa Webinar serisi olan "Afrika'da Büyük Veri ve Resmi İstatistiklerin Gizemini Çözmek"i başarıyla başlatmıştır. Webinarın kaydına aşağıdaki linkte bulunan bağlantıdan erişilebilir. Veri uzmanları ve kullanıcıları ile veri, istatistik ve yenilikçi araçlar hakkında diyaloglar için bir alan sağlamaya devam etme taahhüdünde bulunan ACS, herkesi 30 Mayıs 2023 tarihinde düzenlenecek olan ikinci StatsTalk-Africa'ya davet etmektedir.

Erişim: <https://www.uneca.org/stories/post-event-launch-of-acs-statstalk-africa-webinar-series>

3. Centre on Regulation in Europe

Josep Borrell "Küresel Dijital Yönetişim: Avrupa için Ne Gibi Fırsatlar Var?"

- Etkinlik (30.05.2023)

Centre on Regulations in Europe (CERRE), Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi ve Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Josep Borrell Fontelles ile CERRE Genel Direktörü Bruno Liebhaberg arasında dijital ekosistemlerin küresel yönetişimine ilişkin güncel konuları tartışmak üzere özel bir sohbete ev sahipliği yapıyor.

Etkinlikte yapay zekâ, siber güvenlik, sınır ötesi veri akışları, altyapı esnekliği gibi alanlarda Avrupa Birliği için düzenleyici, siyasi zorluklar ve fırsatlar ele alınacaktır. Ayrıca, jeopolitik dalgalanmaların yüksek olduğu bir ortamda AB'nin küresel rolünü ve etkisini ortaya koymak için dijital düzenlemenin oynayabileceği rol de ele alınacaktır.

Erişim: <https://cerre.eu/events/josep-borrell-on-global-digital-governance-what-opportunities-for-europe/>

4. Chatham House

Kremlin'in Belarus ve Moldova Üzerindeki Etkisine Karşı Koymak

- Online Konferans (30.05.2023)

Rusya'nın Belarus ve Moldova'ya yönelik genel hedefleri Ukrayna'ya yönelik hedefleriyle benzerlik göstermektedir. Ancak, Rusya'nın bu iki ülkedeki politikalarını yürütmek için kullandığı yöntemlerde önemli ölçüde farklılık bulunmaktadır. Bu etkinlik kapsamında, Kremlin'in Ukrayna'ya karşı yürüttüğü savaş bağlamında hem Rusya'nın hem de Batı'nın Belarus ve Moldova'ya yönelik politikaları değerlendirilecektir.

Erişim: <https://www.chathamhouse.org/events/all/research-event/countering-kremlins-influence-belarus-and-moldova>

5. Chatham House

Yeniden Küreselleşme Dönemi

- Panel (15.06.2023)

Küreselleşmenin geleceğine ilişkin tartışmalar, 2023 yılında da tedarik zincirinin dayanıklılığını güçlendirmeye ve ekonomik bağımlılıkları azaltmaya odaklanan ticaret politikaları gibi faktörler nedeniyle derinleşmiştir. Halk arasındaki ticaret konuşmalarında şu an “küreselleşmenin azalması” terimi hakimdir. Bu panelde uzmanlar, yeni ticaret yasaları ve iklimin ticarete etkisi gibi konular tartışılacak “küreselleşmenin azalması” yerine “yeniden küreselleşme” tabirinin durumu daha iyi tasvir edip etmediği konuşulacaktır.

Erişim: <https://www.chathamhouse.org/events/all/members-event/era-reglobalization>